

Smedjegatan

Ännu en av Göteborgs kulturskatter är hotad av rivning. I november lämnades en ansökan in till byggnadsnämnden om att få riva gårdshuset på Smedjegatan 5. Det handlar om rivning av en av Göteborgs allra äldsta gårdar, med hus byggda mellan 1730 och 1830.

Smedjegatan 5 är med i Göteborgs stads Bevarandeprogrammet och där beskrivs gården som en "unik miljö med rester av ursprungliga enkla trapphus, lager- och verkstadsinteriör mm, som visar den tidigare användningen". På Smedjegatan finns unika detaljer som fönster, dörrar, pelare, trappor och bevarade fasader från tidigt 1800-tal.

Det som gör gården på Smedjegatan speciell är att det fram tills nu varit verksamheter såsom snickerier, förgyllare och andra hantverkare. I gatuhuset mot Smedjegatan och Norra Hamngatan har caféer, advokater, arkitekter och olika föreningar huserat.

Sen 1980-talet har också gårdshuset varit hemvist för många konstnärer och konsthantverkare. Förra ägaren, den norskättade familjen Mustad, hade ett konst- och kulturintresse och såg till att konstnärer kunde hyra billiga ateljéer i gårdshuset. Trots låga hyror gav fastigheten en måttlig vinst år efter år.

2015 köptes gård och gatuhus av ett investmentbolag. Omgående började nya planer ta form för huset. Den rivningsansökan som nu lämnats innebär att alla konstnärer och hantverkare ska vråkas. Nya gårdshus med drygt 60 lyxiga bostadsrätter ska byggas.

Hur kan det få förekomma kulturförstörelse så öppet och så ogenerat? Det handlar ju om ett av de 10-tal byggnader som finns kvar från 1700-talet i Göteborg. Hus som fram tills nu klarat sig från både stadsbränder och 1960-talets rivningsraseri.

Tyvär är det inget ovanligt fenomen. I bostadsbristens Sverige är det många som vill utnyttja situationen och göra stora vinster. Ett sätt är att köpa ett gammalt och centralt beläget hus. Därefter övertala politikerna i byggnadsnämnden att gå med på rivning för att kunna bygga nya bostäder, genom att åberopa bostadsbristen. Med rivningslov och nytt bygglov för 60 bostadsrättslägenheter ökar fastigheten extremt mycket i värde. Istället för att hyra ut till hantverkare och konstnärer kan man bygga och sälja lyxiga bostadsrätter. Med en vinst på någon miljon på varje ny bostadsrätt är det bara att multiplicera med de 60 lägenheter som planeras för att beskriva den verkliga orsaken till viljan att riva.

Att det måste rivas gamla hus för att kunna bygga nya bostäder är en av de många myter som florerar i bostadsbristens Sverige. De nya bostadsrätter som planeras på Smedjegatan blir extremt dyra bostäder förbehållna ett segment mycket rika göteborgare som redan har gott om bostäder att välja mellan. Det löser ingen bostadsbrist, allra minst för stora hushållsgrupper som ensamstående med barn eller för ungdomar som vill flytta hemifrån. Platser för att bygga nya och billiga bostäder för dessa grupper finns det gott om i Göteborgs närförorter. Men där är avkastningsmättet så lågt att det inte är intressant att bygga bostäder för privata byggbolag. Det vill säga att vinsten inte är tillräcklig hög.

En annan och lika vanlig myt är att gamla hus är tekniskt uttjänta och allmänt dåliga och därför är det ok att riva. Det var ett ofta använt argument under 1960-talets rivningshysteri. Men de renoverade 1800-talshusen i Vasastan eller i Haga bevisar motsatsen. Det finns inga olösliga tekniska problem om man vill renovera. I kulturstäder som exempelvis Barcelona eller Rom är rivning mer eller mindre uteslutet. Gamla hus vårdas, lagas och lever vidare. Det ses som en självklarhet och något som stärker städernas karaktär. Man åker till Rom för att besöka en kulturskatt av gamla hus och sevärdheter. Det är en del av varumärket.

Det enda riktiga alternativet för de nya fastighetsägarna på Smedjegatan är att ta sitt kulturansvar och varsamt rusta upp de gamla gårdshusen. Grundförstärka där det behövs, byta dåliga fönster, lägga på nya tak. Skapa förutsättningar, tillsammans med Göteborgs stad, så att konstnärerna kan vara kvar i sina ateljéer.

Konstnärer och deras verksamhet måste givetvis ses som en resurs som kan tillföra något unikt som är bra och viktigt för Göteborg. Istället för att rivas borde gården på Smedjegatan utvecklas med öppna ateljéer, caféer mm och bli del av ett nytt spännande kulturstråk mellan Packhusplatsen och grannkvarteret Kronhusgården.

Kronhusgården, också 1700-tal och jämngammalt med delar av Smedjegatan är en av dom stora sevärdheterna i Göteborg. Båtarna och museiaktiviteterna vid hamnen, konstnärerna på Smedjegatan och hantverkarna kring Kronhusgården skapar tillsammans en kulturbegivenhet som få andra städer kan erbjuda.

I slutänden är rivning av Smedjegatan en politisk fråga. Nej, vinsten blir inte lika hög om husen renoveras som i rivningsalternativet. Men Göteborg som stad blir rikare. Det är väl det som räknas?

Ola Nylander